

CÜMLE BİLGİSİ

YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

a.Fiil Cümlesi: Yüklemi çekimli fiillerden (kip eki alan) oluşan cümledir.

Bir akşam vakti yolculuğumuz başladı.
Yağmur aniden bastırınca nehir aniden çoştı.

b.İsim Cümlesi: Yüklem ek fiille çekimlenmiş bir isim ya da isim soylu kelimeyse o cümle isim cümlesidir.

Sanatçı için hayalin önemi büyüktür.
Ona vereceğin en güzel hediye, kitaptır.

YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

a.Kurallı (düz) Cümle: Yüklemi sonda olan cümledir.

Olur olmaz sözler söylüyor.
Verdiğin kitapları çok beğendim.

b.Devrik (Kuralsız) Cümle: Yüklemi sonda bulunmayan cümlelerdir.

Yağmurdan sonra büyürmüş, başak.
Geç fark ettim, taşın sert olduğunu.

ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

a.Olumlu Cümle: Yüklem bildirdiği eylemin yapıldığını, gerçekleştiğini ya da gerçekleşebileceğini belirten cümlelerdir.

O günler çok güzeldi. (olumlu isim cümlesi)
Güneş toprağı ısıtıyor. (olumlu fiil cümlesi)

NOT: Bazen hoş gitmeyen cümleler olumsuzmuş gibi algılanabilir fakat unutulmamalıdır ki önemli olan eylemin ve durumun ne olduğundan çok gerçekleşip gerçekleşmediğidir.

Adam dün ölmüş. (olumlu fiil cümlesi)
Dünyada çok kötülük var. (olumlu isim cüm.)

UYARI: Bir cümlenin yüklemde olumsuzluk bildiren ek ya da sözcük yoksa cümle biçimce (şekil) olumludur. Bir cümlenin yüklemde olumsuzluk bildiren ek ya da sözcük varsa cümle biçimce (şekil) olumsuzdur.

b.Olumsuz Cümle: Yüklem bildirdiği işin gerçekleşmediğini anlatan cümleler olumsuzdur. Olumlu fiil cümlesi “-ma/-me,-maz/-mez” ekleriyle; olumlu isim cümlesi yok, değil sözcükleriyle ya da “-sız/-siz” ekleriyle olumsuz yapılır.

Evde kimse yoktu. (olumsuz isim cümlesi)
Eve dün gelmemiş. (olumsuz fiil cümlesi)

Uyarı: Bazı cümleler biçimce olumlu olduğu halde anlamca olumsuz olabilir. “ne...ne bağlacı, mi soru edatı, sanki, haydi, gel de” ile yapılır.

Ne ev kaldı ne bark. (kalmadı)

Sanki çalışacak zamanı var. (yok)

Uyarı: Bazı cümleler biçimce olumsuz anlamca olumlu olabilir. İki olumsuzluk ek ya da sözcüğü ya da olumsuzluk ve “gel de, -den başka, mi soru edatı” cümleyi anlamca olumlu yapar.

Sizi sevmiyor değilim. (seviyorum)

Gel de bu çocuğı sevme. (sev)

YAPISINA GÖRE CÜMLELER

a.Basit Cümle: Tek bir yargı bildiren cümledir.

Basit cümlelerde yüklem dışında yargı bildiren sözcük yoktur. Basit cümlelerde “filimsi, bağlaç ki, şart, iç içe cümle” bulunmaz.

Bugün hava güzelmiş. (basit isim cümlesi)
Kitap okuyorum. (basit fiil cümlesi)

b.Birleşik Cümle (Birden çok yargılı cümle):

Birden çok yargı içeren cümledir. Bir cümlede asıl yargının yani yüklem dışında filimsi, bağlaç ki, şart, iç içe cümle bulunmasıdır.

Girişik Birleşik Cümle: İçinde filimsi bulunan cümlelere denir.

Kitap okuyan başarılı olur. (sıfat fiil)
Okuldan çıkınca eve gittim. (zarf fiil)